

## פ ר ר ט ו ק ו ל מ ט י 17/א

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט  
שהתקיימה ביום ב', י"ז בשבט תשס"ז-30.1.56 בשעה 11.30

קובחו: ס. אונא - היו"ר

ב. איביה  
ע. אסף  
א. אלסמן  
ע. איכילוב  
ס. בגין  
י. הדרי  
ש. הלל  
ז. ורדי  
א. כמיס  
ג. ביר  
י. שופמן  
ח. רובין

בעדרו: י. בדר

ת. טובי  
י. ישיהו  
ב. לוקר  
ס. סנה  
י. סרלין  
י. נצצי  
ס. קסיס

מוזמנים: השופט אולסן - נשיא בית-המשפט העליון  
ח. כהן - היועץ המשפטי

סדר-היום: חוק בתי-המשפט.

אני פותח את הישיבה.

היו"ר ס. אונא:

1. חוק בתי-המשפט.

השופט אולסן:

בקשר למה שאמרתי בישיבה הקודמת אני רוצה להוסיף הערה: במקומות רבים מדובר על נשיא בית-המשפט העליון וממלא מקומו, והוא הדין לבני נשיא בית-המשפט המחוזי והנשיא התורן בבית-המשפט המחוזי. צריך להקפיד להוסיף בכל מקום "או בהעדרו - ממלא מקומו".

בקשר עם סעיף 6(א)(3) הצעתי בפעם הקודמת לחלק את הסעיף לשניים, ואני עצמי איבני כל כך בטוח שזהו הפתרון הנכון לבעיה המתעוררת בסעיף זה. אני רוצה להוסיף כי יש או היתה הצעה אולי יותר מתקבלת על הדעת, בענין סמכות בית-הדין הגבוה לצדק: להעביר לכאן את הנוסח הכללי הנמצא עכשיו בסעיף 43 לדבר המלך במועצתו, כי שם מדובר בבקשות שאינן בטוא-משפטים של בתי-דין אחרים. אולי גוסס זה לפתור את הבעיה, כי הוא יותר כללי. סמכות בית-הדין הגבוה לצדק בקבעת היום בדבר המלך במועצתו, אבל יש היום גם סעיף 7 לחוק בתי-משפט, שם יש פירוט-יתר. הפירוט לא הפריע לנו, מפני שכאשר בתקלנו במקרה שחשבונו שאנחנו צריכים להתערב, אך סעיף 7 לחוק בתי-המשפט הפריע לנו, אמרנו כי סעיף 43 יותר כללי, והוא חלק מחוק יסודי.

השופט אולסן:

אני עובר עתה ליתר חלקי החוק, וכאן יש לי הערה כללית. יש סעיפים רבים בהם מדובר על כך שטר המשפטים רשאי לעשות זאת וזאת. ודאי כבר שמעתם משופטי בית-המשפט המחוזי אשר הופיעו כאן כי הם היו רוצים כי דבר זה יהיה בהסכמת נשיא בית-המשפט העליון. השאלה הזאת חשובה ביותר, מפני שזה שנים שיש פלוגתה בין משפטים בארץ בדבר חלוקת התפקידים האדמיניסטרטיביים בין שר המשפטים ובין בית-המשפט. עד קום המדינה היה הכל מדוכז בידי בית-המשפט. טיפלי בכעיה זאת עוד לפני שנים אחדות, עכשיו נקבע שופט כמנהל בית-המשפט ובידיו מרוכזת האדמיניסטרציה. זוהי פטרה שהצעתי אותה בשנת 1950.

נקה למשל את הפרק אשר מדובר בו על הוצאה לפועל. אם נאמר כי שר המשפטים יוכל למנות מוציא לפועל, והוא יוכל למנות לכך שופט, רשם או מי שכסיר להיות שופט, כלומר, זה יכול להיות גם אדם שאינו בסירות המדינה, או עובד המדינה במחלקה אחרת. כמובן, כל מה שאני אומר בענין זה, אני אומר מבחינה תיאורטית, מפני שלגבי השר הנוכחי הבעיה הזאת אינה מתעוררת, אבל כאשר מחוקקים חוק אין חושבים על שר זה או אחר. ואם מחוקקים חוק, אין זה מתקבל על דעת שר משפטים זה או אחר יוכל למנות יו"ר להוצאה לפועל, המטפל גם בענינים סיפורטיים, מבלי שתהיה לשופט דעה על מינויו של איש כזה.

אני עובר לסעיף 16. פה יש לי הצעה

שכנית אשר אני בטוח כי היועץ המשפטי לא יתנגד לה. המדובר הוא בבקשות לרשות ערעור המופיעות בפני. כלום המצב הוא כזה: בית-המשפט המחוזי יכול לכתוב בפסק-דינו: רשות ערעור ניתנת. ואז אין כלל צורך לפנות אלי. במקרה שהדבר מופיע בפני, לי בתור נשיא בית-המשפט העליון ישנן שלוש אפשרויות: אני יכול לתת רשות ערעור, אני יכול לסרב לתתה, וקיימת אפשרות שליטת - אשר בהצעת החוק הזאת הסמיכו אותה, ואינני יודע למה: במקום לתת או לסרב לתת רשות ערעור אני יכול לכתוב הערה: אני מעביר את התיק למליאה, להרכב של שלושה שופטים. הם שומעים את הבקשה, ואם הם מחליטים שיש לתת ערעור, הם יכולים לראות זאת כדיון בערעור עצמו, ואז הם כבר בכנסים לדיון ולטיפול בגופו של ענין. באופן כזה מקצים בזמן. באפשרות השליטת הזאת אני ששמש כאשר אני רואה שאין לי דינימוקים משכנעים לתת רשות ערעור, אבל מצד שני אינני יכול לאמר כי עורך-הדין המבקש רשות ערעור בא בטענות מופרכות. ואז אני חושב: יש לתת לו להנות מן הספק, לא אסרב ולא אתן. לא אתן - מפני שאינני רוצה ליצור תקדים. בכל זאת, אתן לו אפשרות להביא את בקשתו לפני המליאה, ואם הוא יטבוע אותם שיש מקום לערעור, הם כבר ידונו גם בעצם הערעור.

על חברי הועדה לדעת את המצב בטוח בה.

ישנן 200-250 בקשות כאלה במשך שנה. אני שומע אותן בתור דן-יחיד בימים שאינני יושב במשפטים. אני גומר ארבע-חמש בקשות כאלה ביום. אני לוקח את התיקים הביתה, קורא את החומר, וכשהצדדים מופיעים אני יכול לסיים זאת במהירות. אם בית-המשפט המחוזי, בתמו פסק-דין, רואה כי יש בכך בעיה רצינית וחשובה ומוצא לנכון לתת ערעור, הוא עושה זאת. על-ידי כך הוא מקטין את המעמסה המוטלת עלי.

לכן הייתי מציע להוסיף שני דברים בסעיף

15: א) שבית-המשפט המחוזי יוכל ביזמתו ומבלי לשאול את הצדדים, לכתוב בפסק-הדין כי רשות הערעור ניתנת; ב) שיהיה גם הכוח שיש לפי החוק הקיים, לתת ערעור, לסרב לתתו או להעביר את ההכרעה למליאה של שלושה שופטים. (ס. בגין: יזמת כבר נשיא בית-המשפט בענין זה אינה הכרחית) הנה לפני כמה שבועות התעוררה בעיה בקשר עם חוק נכסי בפקדים, בסעיף 28 הנזתן לאפוסטרופוס כוח לשחרר נכס מוקנה. בחוק כתוב כי אם הוא מסחרר נכס כזה, שב הנכס על כל הזכויות שהיו לגפקד לפני הקניית הנכס לאפוסטרופוס. התעוררה בעיה: האפוסטרופוס במשך הזמן הסכיר לדיד דירה, והדייר הוא אדם חף מפסע. במקרה של שחרור הנכס על כל הזכויות שהיו לפני הקניה, ישאר הדייר בלתי מוגן ואפסר יהיה לזרקו החוצה. הדבר כך לפי סעיף 28, אם כי לאור סעיפים אחרים אין זה כך.

הסופט אולסן:

בית-המשפט המחוזי נתן פסק-דין בענין זה, וביזמתו, טבלי שהצדדים ביקשו זאת, כתב כי זכות ערעור ניתנת. זה היה מוצדק בהחלט, כי יש לנו ענין שבעיה כזאת מתברר. על-ידי בירורה, ניתנת הדרכה לאפוסטרופוס ולציבור שידע מה הן זכויותיו.

בקשר עם סעיף 21 אינני רוצה להציע הצעה אלא רק לעורר בעיה שהייתה רוצה שתדונו עליה. כאן מתעוררת השאלה אם אין להגביל את הסמכות גם מבחינת העובט. עוזן או חסא יכול לגרוך מאסר של חמש שנים או קנסות גבוהים מאוד, בשיקר בקשר עם עבירות כלכליות. השאלה היא אם במידה שהדבר מובא בפני שופט שלום, לא רצוי כי סמכותו תהיה טובבלת על-ידי מידת העובט שהוא יוכל להטיל, ובמקרה רציני המחייב עובט גדול יותר, יועבר הענין לבית-המשפט המחוזי.

אני עובר לפרק הרביעי: רשמים. שמעתי שמצד עורכי-הדין הובעה דעה כי יש לבטל את כל ענין הרשמים. אני אינני סבור כך. המוסד הזה הוא מוסד מועיל מאוד. לרשם שני תפקידים. תפקידו העיקרי הוא אדמיניסטרטיבי, אבל יש לו גם תפקיד שיפוטי, והוא מסבי סוגים.

הסוג הראשון הוא: מקרים שאין התנגדויות. אם מישהו מגיש תביעה והנתבע מודה ואינו בלחם בגד התובע, אין צורך בפרוצדורה של מליאה של בית-משפט וכד'. שני הצדדים מופיעים בפני הרשם, והוא נותן החלטה בהסכמת הצדדים. דוגמא אחרת: מישהו רוצה לקבל צו ירושה. יש פרוצדורה מסויימת של פירסם בעתונים. ואם אינה מופיעה התנגדות, אין צורך להביא את הדבר בפני בית-המשפט. במקרים כאלה אפשר להביא את הדבר בפני הרשם.

סוג שני של מקרים קשור בשחרור ממס. ודאי ידוע לכם כי אם עני צריך להגיש תביעה ואין לו הכסף הדרוש להגשת התביעה, ישנה פרוצדורה לשחרורו מן המס הזה. זה קשור בפרוצדורה של שמיעת הבקשה, קביעת העובדות, בדיקה האמנם אותו אדם באמת עני ואינו יכול לשלם, לפעמים אם אדם משוחרר ממס, זה מניע אותו לתבוע סכומים גבוהים מאוד, הוא יכול לתבוע 100 אלף ל"י במקום 10 אלפים ל"י, מאחר שהדבר אינו קשור במס יותר גבוה. על כך טוענות מדה חברות האחריות. וזה מתפקידו של הרשם.

אלה תפקידים חשובים, לדעתי, ואני

מתנגד לביטול המוסד הזה.

האם הוא מספל בצווי הירושה, או שהוא יכול לטפל בהם במקרה שאין התנגדות?

ז. ורהפטיג:

אם אין התנגדות - הוא מספל בכך. אין זה הכרחי. יכול גם בית-המשפט המחוזי לעשות זאת.

הסופט אולסן:

זאת.

גם אם אין התנגדות, אם מתעוררת שאלה משפטית מסוגכת, הרשם מעביר זאת לבית-

ה. כהן:

המשפט.

מדוע לא להעביר זאת לשופט? אם אין התנגדויות, זה ענין של רגעים.

ז. ורהפטיג:

השופט או לטון: האט ידוע לך כמה בקשות, המרצות ותביעות

כאלה נכנסות לביית-המשפט במשך שנה?

בשנת 1955 היו 207 אלף, בתוך מספר זה כ-120 אלף היו הדברים הקטנים האלה, עניני מעבודה, פגיעה בתקנות המעבודה וכו'. לפי כל קיטון בזמן שאיננו פוגע בעיקרון או בצדק - רצוי.

מכל הבחינות אני מתנגד לביטחול המוסד

הזה

בקשר עם זה - הערה קצרה מאוד לסעיף 23(א). פאן מדובר על "כשיר להיות שופט". השופטים המחוזיים עומדים על כבודם - ואינני אומר זאת לגנותם - וחושבים כי משרד המשפטים רוצה לחדש פה משהו, לקחת שופט מחוזי ולמנותו כרשם בית-המשפט העליון. הם אינם יודעים כי אין זה חידוש, כי זהו המצב כיום. הנשיא התורן איילזברג, שהוא גם מנהל בתי-המשפט, הוא גם רשם בית-המשפט העליון. הם מתכוונים לשופט השלום שהוא למעשה עוזר לרשם, ושנקהל אין יודעים להבדיל ביניהם וקוראים לו רשם. אין כאן כל חידוש, ואינני רואה בכך כל פגם, מפני שרשם בית-המשפט העליון, שלמעשה בתור רשם יש לו תפקיד קטן ביותר, איננו עושה את המעשה, אלא שתחת פיקוחו העוזר שלו - שהוא שופט שלום - מסלא את התפקיד הזה. בתור מפקח על כל המעשה המשרדית, בעיקר זו הגעית בבית-המשפט העליון, חשוב מדוקא שם יעמוד אדם שתארו לא פחות משופט בית-המשפט המחוזי.

הבעיה אינה נפתרת בכך. אם זכרוני אינו

ט. בנין:

מטעה אותי, כוונת השופט הלוי היתה לכך

שהרשם לא יוכל להיות אדם הכשיר להיות שופט אלא שופט.

זה נכון. אבל צריך לשקול את הדבר

השופט או לטון:

מפני הצדדים, נניח שצריך למנות רשם

אי-אפשר למנות לכך את אחד השופטים מפני שכולם עסוקים, טוכרחים לקחת אדם טכחוז. אתם יודעים כי אם ממנים שופט, אי-אפשר אחר-כך לפטרן. המינוי הוא לצמיתות. אם החוק בותן אפשרות למנות לרשם מי שכשיר להיות שופט, אין זה מוכרח להיות מינוי לצמיתות. ואז הרשם יודע מראש כי הוא נמצא בעבודה זאת כל עוד הוא דרוש. אם יקשרו את המינוי למסדה זאת להיותו של המתמנה שופט, כי אז נהיה קטורים אתו לצמיתות. לכן הייתי משאיר את הסעיף כפי שהוא מוצע.

אך כאן מתעוררת השאלה שמינוי זה

צריך להיעשות בהסכמת מישהו מביית-המשפט, נשיא בית-המשפט העליון

או מישהו אחר, אינני עומד על כך.

לסעיף 25(א) יש לי להעיר שני דברים.

לפי הנוסח הזה יצטרך בית-המשפט העליון לפתור משרד להוצאה לפועל. אמנם ביחס לערעורים אפשר לאמר כי בכך רק מאשרים או אין מאשרים פסק-דין של בית-משפט אחר, אבל אין צורך בהוצאה לפועל. בכל זאת, בשנתנו כבית-דין גבוה לצדק אנחנו גם מטילים הוצאות, וצריך לגבות זאת. אם כך, כדי לאפשר לצד שזכה בדין בבית-הדין הגבוה לצדק, בצטרך לפתור משרד מיוחד להוצאה לפועל, כדי שיוכל לבצע פסק-דין. דבר זה אינו רצוי. כאשר דנים על חוקים כאלה צריך לקחת בחשבון גם את הצד הכספי. לנו בבית-המשפט יש קושי גדול מאוד כאשר דרושה לנו כתבגית. בכל דבר מיותר שאפשר לקמץ בו, צריך לעשות זאת. לכן אין כל צורך להוסיף משרד להוצאה לפועל ליד בית-המשפט העליון.

עוד דבר בעלם כנראה ממנסחי הצעת החוק

הזאת: פה מדובר על מקרים אזרחיים. אבל יש מקרים בהם יש צורך לבצע גם פסק-דין פלילי. למשל, יש סעיף בחוק הפלילי המאפשר, כאשר מביאים אדם לדין על האשמה פלילית, פלישה, נזיבת רשות לביית-המשפט לתת גם צו פינוי.

ח. כהן: ומוציאים זאת לפועל כאילו היה זה פסק-דין אזרחי.

נ. ניר: השאלה היא גם מה הדין של פסק-דין אזרחי הביתן בתוך תביעה פלילית?

ח. כהן: גם שם כתוב משהו בענין זה.

השופט אולסון: אני עובר עתה לפרק השישי: הוראות כלליות.

לסעיף 28. אתן שתי דוגמאות כדי להראות כי הנוסח המוצע אינו סבביע רצון. מישהו גרם לחבלה חסורה, אשר נבמרה במרות. מביאים את האדם לדין על פי סעיף 214, כלומר, רצח. יוטביים בדין שלושה שופטים. האחד חושב שהנאשם חייב לפי סעיף 214, השני חושב שהוא חייב לפי סעיף 212, כלומר, הריגה. השלישי חושב שזה סעיף 218, כלומר, גריטת נזק על-ידי רשלנות שאינה מגיעה לרשלנות פלילית. לפי הנוסח המוצע של סעיף 28, צריך להרטיע את הנאשם לפי סעיף 218, בעוד שלגבי האסמה לפי סעיף 212 ודאי שישנם שני שופטים. בעד זה, אלא שאחד מהם עוד מרחיק לכת ומציע להאשים לפי סעיף 214.

ח. כהן: מדוע לא ללכת על-פי המיעוט?

השופט אולסון: אני גורס שכאשר מדברים על צדק, זה חל על שני דברים: הצדק דורש כי אדם חף מפשע לא יורטע, והוא דורש גם שאדם שהוא אשם לא יצא זכאי. במקרה שהבאתי, לגבי סעיף 212 ודאי שיש שני שופטים המאשימים את הנאשם, אלא שאחד מהם עוד מרחיק לכת. איבני רואה מדוע הצדק דורש כי הנאשם ייענש רק לפי סעיף 218. איך לפתור את הבעיה הזאת - איבני יודע. ההגיון היה אומר כי במקרה כזה אומרים: בעד הרטעה לפי סעיף 218 יש שופט אחד. בעד הרטעה יותר חסורה - שני שופטים. בין ההרשעות היוותר חסורות לוקחים את הקלה יותר.

אולי יענין אתכם לדעת מהו המצב כיום. היום יש סעיף האומר - וגם הוא אינו הגיוני - כי אם בית-הדין יכריע במקרה של שלוש דעות. אין זה חשוב אם דעתו היא המחמירה או המקלה, הוא הסכריע. גם זה אינו רצוי.

אני עובר לסעיף 34. הייתי מציע לבטח את הסעיף הזה בצורה קצת יותר גמיטה. איבנו יכולים לדעת מראש אילו מקרים עלולים להתעורר. הייתי מוסיף: "אם בית-המשפט חושב כי הדבר דרוש למען הצדק".

ס. בגין: האם הניסוח "הגנה על עניני הסדינה" הוא חידוש?

ח. כהן: לא. בחוק הקיים כתוב במקום זאת: הגנה על אינטרס הציבור. ("פבליק אינטרסט").

השופט אולסון: אני יכול לאמר מבסיוני שזה דרוש. היו לנו שני מקרים אשר באחד מהם נתתי את הסכמתי לכך. זה היה ענין רציני מאוד, ולו היינו שומעים את המשפט בולתיים פתוחות, היתה זו שעדוריה ציבורית. לכן אני אומר כי בענין זה צריך להיות משהו יותר גמיט.

אתן דוגמא: יש לנו עליה מארצות סובות. לפעמים מופיעה תביעה הקטורה בדברים שקרה בארץ מוצאם של העולים. לצדדים יש קרובים בארץ מוצאם. לפעמים יכול לגרום פירסום של המשפט צרות למספחה הנמצאת עדין בחו"ל. לפי הנוסח המוצע מוכרחים לשמוע את המשפט

השופט או לשון:

בדלתיים פתוחות, הייתי מציע לקבוע נוסח יותר כללי. לא הייתי עומד על כך שזה יהיה למען הצדק, אבל על כל פנים, צריך להיות משהו יותר גמיש, וכשם שאתם מאמינים לשופטים שלא יסגרו את דלתות בית-המשפט בהסתמכם על המוסג "הגנה על עניני הסדינה" שלא כדיון, כך אתם יכולים לסמוך עליהם גם בענין זה.

ס. בנין:

לו היינו כותבים במקום "הגנה על עניני הסדינה" - "הגנה על עניני הציבור", האם לא היה זה מכסה גם מקרים של הגנה על עניני הסדינה וגם מקרים כאלה שהוזכרו כאן?

השופט או לשון:

בסעיף קטן (ב) מדובר על כך שבית-המשפט יסאי לדון בדלתיים סגורות. אלה שניסחו את החוק חשבו רק על שתי האפשרויות: דלתיים פתוחות או סגורות. יש אפשרות שלישית: לשכת השופט. בקשות לצוי-ביניים, צווים זמניים או בקשות לרשות ערעור, כל הדברים האלה יכולים להיטמע בדלתיים פתוחות, אבל לאו דוקא בבית-המשפט אלא כלשכתו של השופט. אני, למשל, יושב פעם בשבוע בלשכתי לשמיעת דברים כאלה. אבל כל מי שרוצה לכול להיכנס, אבי מוכרח לאסוף כי עד היום לא התעוררה סאלה בענין זה, אבל אינני בטוח אם זה בסדר. על כל פנים, אינני רואה כל דע בסידור זה, אם זה מוגבל לסוג מסויים של משפטים.

אני עובר לסעיף 37 הבא למלא את החלל הריק שנוצר באסר לבזיון בית-המשפט. כאן אני מוכרח להסביר כמה דברים מפקודת בזיון בית-המשפט, אני מביח כי כל המטובים כאן מעריכים את הנזק אשר יכול להיגרם על-ידי העתונות בזמן הדיון, סרם בגמר הדיון בבית-המשפט, על-ידי כך שהם מביעים דעה אם עדותו של עד מסויים בכונה או בלתי בכונה. כבר לפני זמן רב נתקלתי בעובדה שמשפט אחד שהתנהל בבית-המשפט, התנהל באופן מקביל גם בעתונות, אתון אחד היה בעד, אתון שני - נגד, וכל יום היו מופיעים בעתונות אלה מאמרים על המשפט. בעתון היתה מופיעה בפירוט עדות של עד אחד, ואח"כ בקצרה עדותו של עד שני עם הוספה: לעדות זו שום בית-משפט בעולט לא היה מאמין. אני חושב שזה ענין של עלבון בית-משפט. אבל הענין הוא הרבה יותר רציני. אנחנו חוששים מדבר אחד: כאשר מתקיים משפט המעורר התענינות בציבור והעתונות מתחילה לכתוב עליו, אינני בעד זה שיאסרו על העתונות לכתוב בכלל, אבל כאשר מתלהבים מהמשפט ומתחילים לכתוב מי בעד ומי נגד, זה מוכרח להשפיע על העד. אם מתקיים משפט המעורר את דעת הציבור והעתונות מתחילים לכתוב, מי לכאן ומי לכאן, ומחורים דעה בלי כל דסן ואפילו מסמיצים את מי שהעיד לטובת צח מסויים, נוצרת אוריה כזאת שעדים אינם רוצים להופיע, ואם הם באים, הם עושים זאת רק מתוך חשש שאם לא יבואו יוטל עליהם קנס. נוצרת אטמוספירה כזאת שאנשים אינם רוצים להעיד, ומנסים להיפטר מהופעה בפני בית-המשפט. וזה דבר מסוכן ביותר.

עד עתה היתה קיימת אצלנו פקודת בזיון בית- המשפט. עד לפני שלוש-ארבע שנים היינו נוהגים להביא עתונות למשפט על פירסומים כאלה בפני בית-הדין הגבוה לצדק, לפי סעיף 4. היה מקרה שהיה משפט כזה בגד שלוש-ארבעה עתונות בקשר עם משפט שהתנהל בחיפה, משפט ירופוס. הפירסומים שנערו אז היו לאחר מכן פסק-הדין של בית-המשפט המחוזי. כאשר הובא המשפט בפנינו התעוררה בעיה. על מעשה כזה המהווה בזיון בית-המשפט אפשר להביט משתי נקודות ראיות: האחת - מנקודת ראות פרובנטיבית, כלומר, שמטרת סעיף 4 היא למנוע פירסומים מזיקים העלולים להשפיע על סהלך הדיון בבית-המשפט; השניה - מנקודת ראות של עבירה פלילית, כלומר, שהעתון עשה מעשה פלילי וצריך לעבשו. הגענו למסקנה שלמרות סעיף 4 לפקודת בזיון בית-המשפט, מבחינה של עבירה פלילית אין סמכות לבית-הדין הגבוה לצדק. מפני שההרעה והעבישה על עבירות רגילות

הסופט או לשון:

ניתנה לבתי-המספט הרגילים, ויש הבדל עצום באפשרות של הגנה על אדם המובא בפני בית-הדין הגבוה לצדק לפי סעיף 4 לפקודת בזיון בית-המספט, ובין הגנה על אדם שיובא על אותה עבירה בפני בתי-המספט הרגילים, שם מתבררת האטמה כמו כל עבירה פלילית. ההבדל הוא שכאשר מביאים אדם בפני בית-הדין הגבוה לצדק, מביאים זאת בצורת בקשה, והאדם הזה צריך להשיב אם הוא אינו עונה, זה כבר מספיק כדי להטיל עליו את העונש. במספט פלילי רגיל הוא במצב של נאשם, הוא ראוי לשבת ולשתוק, והתביעה צריכה להוכיח את אשמתו. אמרנו כי

על המעטה שנעשה ואין כוונה פרונונטיבית, סעיף 4 הוא אולטיא וירס, לאור אותו סעיף בדבר הסלך במועצתו הנותן את הסמכות לדון בענינים פליליים לבתי-דין אחרים. שלושה שופטים הגיעו לאותה מטקנה בענין זה, או, נדמה לי שזה היה ברוב דעות. הם נתנו לכך נימוקים טובים. אני הייתי אחד השופטים. ואני טענתי כי במידה שהיועץ המספטי רוצה להשתמש בסעיף 4 כדי להעניש אדם על מעשה, אין לבית-הדין הגבוה לצדק הכוח לעשות זאת, ובענין צריך לעבור לבית-מספט פלילי רגיל. לעומת זאת אפשר להשתמש בסעיף 4 באופן פרונונטיבי, באשר, כאשר אך התחילה החקירה בפני השופט החוקר, ואחד העתונים פירסם פירסום מזיק, אז יש אפשרות להביא זאת לבית-הדין הגבוה לצדק לפי סעיף 4, במטרה להוציא נגד עתון כזה צו שלא יפרסם, ואם יזמנע סלמלא אחרי הצו - להעניש אותו. (ס. בגין: בימי הבריטים לא התעוררה בעית הסתירה בין שני הסעיפים?) התעוררה, והם פסקו נגדנו. זהו פסק-דין שלא פורסם. שם היה מקרה שעתון פירסם משהו בקשר עם מספט אשר פגע מאוד בשלטון הבריטי בארץ, וכשהדבר הובא בפני בית-הדין הגבוה לצדק, ישבו שלושה שופטים ועו"ד אחד, מי שהיה נשיא בית-המספט העליון הראשון שלנו, והם החליטו נגדו, אפילו מבלי להיכנס לנימוקים רבים. הם דחו את טענותיו. אנחנו סברנו שהם לא צדקו, ועל אף פסק-הדין שהם הוציאו, פסקנו אחרת.

בפסק-הדין שלי באותו מספט הוספתי עוד דבר: אם מה שאני חושב, היינו סעיף 4 נשאר בתקפו רק למטרה מסויימות, למטרה פרונונטיבית, אם דעתי אינה נכונה, הייתי ממליץ שהכנסת תבנים תיקון ותקבל את סעיף 4 בצורה כזאת שהוא יוכל לשמש למטרה פרונונטיבית. (ס. אונא: מה הדין במקרה שהפירסום נעשה בין גמר הדיון ובין העדוור?) בעדוור סוף כל סוף אין עדים. אינני חושש מהשפעה על שופטים; זה צריך להיות ברור. אמנם גם זה אינו רצוי, כי גם שופטים הם בני-אדם, הם אינם מלאכים מן השמים. אבל אינני חושש כל כך מהשפעה זו. אני דואג בעיקר לשלב של עד גמר הדיון באינטסטובציה הראשונה. האנגלים עשו את הדבר פשוט. הם אמרו שזה סו"ג-ג'נריס. באנגליה אפשר לשלוח אדם למספר על עבירה כזאת, ללא הגבלה בזמן. (ח. כהן: עד אשר יבקש סליחה.) בסוף המאה ה-19 היה מקרה באנגליה שאדם סרב לבקש סליחה על בזיון בית-המספט, והוא ישב בבית-סוהר שנתיים-שלוש.

אני הייתי מעדיף במקום סעיף 37 להשאיר את פקודת בזיון בית-המספט כמות שהיא, עם הכנסת תיקון בסעיף 4 על-מנת להפכו לסעיף שאפשר להשתמש בו רק למטרות פרונונטיביות. אבל אם בגזרה הגזירה ויש להכניס את סעיף 37, כי אז יש לי להעיד כמה הערות לסעיף זה.

פה כתוב "לא יפרסם אדם דבר בכוונה להשפיע". הרי זה כאילו לא עשיתם כלום. נכון הדבר שיש הרבה מאוד מספטים פליליים שבהם התביעה הכללית צריכה להוכיח כוונה. אבל על-פי רוב היא מוכיחה כוונה על-ידי עובדות מסוייבות. אבל במקרה כזה של פירסום בעתון, איך יוכל מישהו אי-פעם להוכיח כוונה מתוך עובדות מסוייבות? תמיד אפשר יהיה לטעון כי לא היתה כוונה, לדעתי צריך להוסיף לזאת "עלול להשפיע".

בהמשך הסעיף כתוב: "או דבר העלול להשפיע על עדותו של עד בענין התלוי ועומד בפני בית-המספט". כאן אמנם הוסיפו את המלה "עלול", אבל יש פה פגם אחר: הפירסום צריך להיות קשור עם העד הנא להעיד. התקלה שאני חושש ממנה היא לגמרי אחרת. הייתי מציע להוסיף: "או שיש בו משום חוות דעת על עדים לפני הגמר הסופי של המספט". אפילו אם הפירסום אינו מתכוון לעוד מסוים אלא עלול באופן כללי

השופט או לשון:

להשפיע על עדים, לא רק על מהות עדותם אלא גם על הרצון להעיד - גם זה אסור.

בקשר עם זאת ברצוני להזכיר לכם: לפני שנה שנה וחצי ערכתי כינוס של עתונאים ועורכי עיתונים בתל-אביב. דיברנו על הבעיה של בזיון בית-המשפט, פירסומים בעתונים וכו'. היו בין העתונאים כאלה שהחמירה וכאלה שהקלו. היו כאלה שטענו כי משרד המשפטים ובתי-המשפט אינם עומדים די על כך שהעתונות תהיה אובייקטיבית. וסאלו אותי: מה המבחן, איך צריכה העתונות לדעת מה עלול להשפיע ומה אינו עלול להשפיע. נתתי לכם נוסח קצר מאוד. אמרתי כי לדעתי עתונאי הכותב על מספט צריך לכתוב בצורה כזאת שמי שיקרא את אשר כתב לא ידע בעד מי הכותב. (י. שופמן: לפעמים העבירה יכולה להיות לא על-ידי פירסום אלא על-ידי השמטה. ואז שום סעיף לא יוכל לעזור). זה נכון. אפשר להכניס עוד תנאי: גם פירסום שיש בו מסוג דו"ח מסולף של מה שקרה, גם זו עבירה. אבל פה עלולים להתעורר קשיים עצומים. בניח שרפורטר עוזב את המספט כמה רגעים לפני שהוא נגמר, ולכן הוא מסמיט את אשר הוא מסמיט. איך להוכיח זאת? (ח. כהן: יש לנו סעיף כזה היום, ואיננו מסתמסים בו.)

לסעיף 38(א). אם תקבלו את הצעתו ותשאירו במקום סעיף 37 את פקודת בזיון בית-המשפט - הוא בסדר. אבל אם לאו - הסעיף הזה פגום. הסעיף הזה מתאים לסעיף 3 של פקודת בזיון בית-המשפט. שם גם השופט יכול להטיל סנקציות. אבל הדבר מוגבל לקנס עד סכום מסויים ומאסר עד לתקופה מסויימת. פה אין זה מוגבל כלל, לא בקנס ולא במאסר.

בסעיף 39 מתעוררת בעיה נוספת. היום המצב הוא כזה שאם יושב שופט באולם ושומע מספט, ואיש אחד מפריע, הוא אומר לו כי עליו לסבת בשקט, ואם אין זה עוזר, הוא מטיל עליו קנס או שולח אותו למאסר. על דבר זה אין ערעור, אלא ששופט השלום צריך לשלוח מיד דו"ח אלי עם כל הפרטים, ואם אני רואה כי הוא טעה, אני יכול להודיע מיד - וכבר קרה דבר כזה - כי השופט לא צדק ולבטל את הקנס. לפי ההצעה הזאת יצא שעל כל דבר קטן כזה יהיה מקום לערעור.

בהצעת החוק שהוצעה בפעם הקודמת ישנם שני סעיפים 44, ו-45, שבהצעה אשר לפנינו השמיטו אותם. סעיף 44 מקביל לסעיף 55 בדבר המלך במועצתו. הוא מטפל בשני מקרים אשר בהם מתעוררת שאלת סמכות בית-הדין. מקרה אחד הוא העניין של מעמד אישי, אשר לו אפשר להקים בתי-דין סיוחדים, ומקרה שני שבו יש שני מתדיינים השייכים לעדות דתיות שונות. הם יכולים לפנות לנשיא בית-המשפט העליון כדי שיקבע בידי איזה בית-דין תהיה הסמכות. בנוסח החדש השמיטו זאת, כלומר, השאירו את סעיף 55 כמו שהוא. ושוב עשו. אבל עברתי על הסעיף המטפל בביטוליים הוא סעיף 45. ובו ביטלו את סעיף 55. כלומר, העניין הזה יצא קרח מכאן ומכאן. אם השמיטו את סעיפים 44 ו-45 מהצעת החוק הקודמת, לא צריך היה לבטל את סעיף 55 לדבר המלך במועצתו. עברתי על סעיף 45 בריפורף והספקתי לגלות את הדבר הזה. אני חושב שדרושה זהירות רבה, ולאחר שהוועדה תגמור את הדיון בחוק, יש להוסיף מישהו שיבדוק בקפדנות כל חוק שמבטלים כאן, שמא יחסר משהו. כי הבה כאן ישנה תקלה.

ח. כהן: זו אינה תקלה. זה מכורן.

ז. ורהפטיג: כך המשפטים אמר בכנסת כי הוא מוכן לוותר על הביטול.

ח. כהן: זה דבר אחר. אבל לא היתה זו השמטה בלתי מכוננת.

השופט או לשון: על כל פנים, אם מבטלים את שניהם, צריך לחשוב מה בא בטקום זאת. אמנם לא היו הרבה מקרים ששני מתדיינים פנו אלי. בעניין כזה, אבל בשנה האחרונה היו שני

הסופט אולסן:

סקרים כאלה, ובמקרה אחר נתתי רשות. היה מקרה של יהודים מרוסיה אשר ניסאו שם בנישואים אזרחיים, והיה סיכסוף בין הבעל והאשה. הבעל ידע כי אם הוא ילך לבית-דין רבני, הוא ישיג פסק-דין הצהרתי כי אינו נשוי. הוא פנה קודם לכן לבית-דין רבני וסרבו לספל בבקשה לפני שהוא פונה אלי בענין זה. שאלתי את האשה: האם הענינים הכספיים סודרו אצלכם? הבינותי שכוונת הבעל היתה לקבל פסק דין הצהרתי מבית הדין הרבני כדי שיהיה פטור מסזונות לאשה. אמרתי: אם הענינים הכספיים ביניכם יסתדרו, אהיה מוכן לספל בדבר. ואמנם הענינים הכספיים סודרו, כאשר הבעל ראה שלא יוכל להצליח בדרך אחרת. ולאחר זאת, שפגו אלי נתתי את הרשות הזאת.

אי אפשר לבטל את הדבר הזה סתם. צריך

לדאוג שיהיה מסהו אחר בטקומו.

בסוף הישיבה הקודמת היו כמה חברי וועדה ששאלו אותי על דעתי בכלל, על כל החוק הזה. אני צריך לומר כי לפני שנה וחצי - שנתיים, כאשר שר המשפטים אמר לי כי הוא טכין את החוק הזה, השאלה הראשונה ששאלתי אותו היתה: מה כוונתו לך? מבחינת מה שכונאב לא הייתי רואה כלל צורך בדבר הזה. אבל קבלתי משר המשפטים הסברה שאינני יכול לדחות אותה. הוא אמר: אנחנו שואפים להעביר לאט לאט את כל החוקים הטנדטוריים, שטקורם באנגליה, לחוקים שלנו בשפה העברית. מבחינת הסענה הזאת יש מקום לחוק הזה.

חברי הוועדה רוצים ודאי לשאול שאלות.

היו"ר מ. אונא:

מ. בגין:  
אתחיל מסעיף 7, בעית הדיון הנוסף. מה היתה דעתו של נשיא בית המשפט העליון לו היינו מעבירים את ההנמקה מסעיף 7 - חשיבות הענין או חשיבותה של ההלכה שנפסקה - לפיסקא 3 (2). במלים אחרות, היינו מבטלים את הדיון הנוסף, או כל דיון נוסף לאחר מתן פסק הדין, אבל נותנים סמכות לכל הרכב של בית המשפט העליון הדין בשלושה, בכל שלב של הדיון, במקרה שהמדובר בענין חשוב או בהלכה שנפסקה, אם על פי פקט הצדדים ואם על פי יוזמת השופטים עצמם - להעביר את הענין לדיון בפני הרכב מורחב. בסעיף 3 (2) אין הנמקה לאפשרות של הרחבת הדיון. גם אני סבור כי הדיון הנוסף לאחר פסק הדין היה בבחינת אנומליה, אבל חושבני שהדיון הנוסף בענין חשוב ועוד לפני מתן פסק הדין הוא דבר רצוי, הייתי מבקש את חוות דעתו של נשיא בית המשפט העליון ביחס לשינוי האפשרי הזה.

לא ירדתי לסוף לדעתו של נשיא בית המשפט העליון בקשר עם פעולה פרובנטיבית על רקע של בזיון בית המשפט, ואבקש הבהרה נוספת. הרי גם כדי לקיים דיון בבית הדין הגבוה לצדק, המעשה מוכרח היה להיעשות. ההנחה היא שאפשר לחזור על מעשה כזה, אבל כדי שבכלל יהיה דיון בבית הדין הגבוה לצדק המעשה מוכרח היה להיעשות. לכן הייתי נוטה לתת תוקף לסעיף 4. כל עוד לא קראתי את פסק הדין המנומק אינני יודע האם היתה הצדקה מוחלטת לקבוע כי קיימת סתירה וכי אין לדון בענינים כאלה עפ"י סעיף 4 לפקודת בזיון בית המשפט. אבל אם מדובר על מעשה מסויים, הרי הנסיון למנוע בעד חזרה על המעשה הזה אינו מבטל את עצם עשייתו של המעשה. זאת אומרת שגם לפי דעה זו, צריך היה בית הדין הגבוה לצדק לטעון כי יש להביא את האיש לדיון לפני בית המשפט הרגיל. הייתי מבקש חוות דעתו האם לא כדאי לתת תוקף מלא לסעיף 4 לפקודת בזיון בית המשפט. אני נתרשמת שהסעיף טוב מאד.

י. הררי:  
אני חולק על הדעה המופיעה בחוק שהיא גם דעתו של כב' נשיא בית המשפט העליון ביחס לסעיפים 3 ו-4 של החוק, אך לא אכנס עכשיו לויכוח בשאלה זאת.

י. הררי:

אשר לסעיף 7, לי נדחה שהבעיה של סעיף זה היא הבעיה של דיון חוזר. אם אנחנו מטאירים את מיבנה בית המשפט שלנו, שעלפי מה שמחליט בית הדין העליון הוא סופי, כי אז ביחס לתקופה הסנדטורית, חסרה לנו אינסטנציה אחת, ויתכן וסעיף 7 בא לפתור - אמנם בצורה בלתי מוצלחת - את הבעיה של דיון נוסף לאחר הדיון בבית המשפט העליון. הייתי רוצה לשמוע את דעתו של נשיא בית המשפט העליון על שני דברים שהם אחד: האם בכלל כדאי שיהיה דיון נוסף בתקופה זו או בתקופה יותר מאוחרת; ואם כן - כיצד להסדיר זאת, ע"י בית משפט מיוחד או ע"י אותו בית המשפט בהרכב אחר. האמת היא שסעיף 7 מסובך, אבל ע"י מחיקתו אין אנחנו פותרים את הבעיה העיקרית של קסציה או אפשרות של דיון נוסף לאחר החלטת בית הדין העליון. אני מוכן לקבל את הדעה שזה בכלל לא בחוץ, אבל בכדי שנוכל להחליט על כך, היה רצוי לשמוע את דעתו של נשיא בית המשפט העליון בטאלה זאת.

ז. וורהפטיג:

האם בחוגי סופטי בית המשפט העליון או בחוגי הסופטים בכלל אין חושבים על הצורך להקים אינסטנציה קסציונית ולהפוך את בית המשפט העליון לבית משפט רגיל לערעורים, אשר יוכל לברר גם את העובדות. האם הצורך הזה לא נתברר סתוך העבודה?

שאלה שניה בקשר לסעיף 29, בעית התקדימים בבתי המשפט הנמוכים. איך סומר היום בית המשפט העליון על כך שבתי המשפט הנמוכים יהיו כפופים להלכה הנקבעת? הרי הסעיף המוצע הוא בלי סנקציה. הסנקציה היחידה שאם יהיה ערעור יבטלו את פסק הדין. אם כך, מה נותן הסעיף?

מה חושבים בחוגי הסופטים שאפשר לעשות במקרה שופט מפרט חוק שלו כהלכה, פעם, פעמיים ושלוש פעמים? אין סנקציה נגדו. גם אם מכניסים סעיף כזה, אין לזה כל ערך אם אין נגד השופט שום סנקציה משפטית או משמעית. (ס. בגין: זה בסיס טוב מאד לערעור). העובדה היא הבסיס.

שאלה שלישית: שמענו מהסופטים המחוזיים התנגדות חמורה מאד לאפשרות של ערעור נגד הוצאה לפועל. הסענה היתה שזה יכול לערער את כל הביצוע.

הייתי רוצה לשמוע קצת יותר על זה שבית המשפט העליון קבע לעצמו בפסק דין שלו כי התקדים מחייב אותו. הצעת החוק אינה נוגעת בזה. אם אתם חייבתם את עצמכם, ייתכן שאלה המתנגדים לכך יציעו להכניס בענין זה סעיף נוסף, כדי להתיר את הכללים שלכם.

י. שופמן:

שאלה ראשונה בעקבות שאלותיהם של חברי הכנסת הררי וורהפטיג. לדעתי, נחוצה אינסטנציה קסציונית. אבל נדמה לי כי אין מקום לביטול תפקידו של בית-המשפט העליון הקיים, שיש לו כבר מסורת, ומסורת טובה, האם נשיא בית-המשפט העליון אינו חושב כי מוטב להכניס סריז בין בית-המשפט המחוזי ובית-המשפט העליון כאינסטנציה אפלציונית, ואז יהפוך בית-המשפט העליון לאינסטנציה קסציונית בלבד?

שאלה שניה בענין התקדימים. האם ההלכה המופיעה בחוק זה ובפסק-הדין של בית-המשפט העליון אין בה משום הקפאת היודיקטורה? שמענו כי בית-המשפט העליון שלנו שינה את עמדתו ביחס לפסק-דין קודם של בית-המשפט העליון בתקופת המנדט. אבל אין זו רק שאלה של שינוי משטר. ישנן מסיבות טובות, והיודיקטורה שלנו יכולה להשתנות בהתאם למסיבות. אם נקבל את הפרינציפ המוצע, תהיה זו הקפאת היודיקטורה. דוקא על-ידי פסק-דין יוצא דופן של בית-המשפט המחוזי, יכול בית-המשפט העליון להגיע לררויזיה של גישתו לבעיה מסויימת.

**י. שופטן:** ביחס לענין של אפלציה וקסציה, לפי החוק הזה דוקא מטפטים פחות חשובים, הנטמעים בבית-משפט השלום, יש לנו שתי אינסטנציות, ודוקא ביחס למטפטים היוותר רציניים והיותר חשובים, הנטמעים בבית-המשפט המחוזי, יש רק אינסטנציה אחת לערעור. יש בזה חוסר עקביות וחוסר הגיון מסויים. אם אנחנו נגשים עכשיו לררוויזיה של סדרי בית-המשפט בישראל, ואנחנו רוצים לקבוע זאת לזמן ארוך, היש טעם להשאיר אי עקביות כזאת?

**ג. גיל:** שאלתי הראשונה היא אם רצוי להכניס אצלנו אינסטנציה אפלציונית? לא לא חשוב אם זה יהיה לבית-המשפט המחוזי או לבית-המשפט העליון. ואם רצוי, באיזו צורה לעשות זאת.

בין עורכי-הדין יש דעה כי יש לבטל את המוסד של שופטי שלום. זה נובע מכך ששופט שלום יכול לשפוט בתביעה נגדית אפילו במשפט שנוגע לסכום של מיליון ל"י. הייתי רוצה לדעת מהי דעת נשיא בית-המשפט העליון בענין זה.

שאלה שלישית: יש דעה, גם בין חברי הכנסת וגם בציבור, שיש להקים משפט מושבעים בעניינים פליליים. הייתי רוצה לשמוע דעת נשיא בית-המשפט העליון בענין זה.

**היו"ר מ. אונא:** הייתי רוצה לשמוע דעת נשיא בית-המשפט העליון בשאלה האם אין מקום לתיקונים בעצם מיבנה בתי-המשפט שלנו. הצעת החוק הולכת בעקבות הקיים. ואם אנחנו כבר מחוקקים את החוק בצורה כה מקיפה, היה חשוב לעורר את השאלה הזאת.

**השופט אולשן:** אני סבור כי סעיף 7 מיותר לחלוטין. במידה שיש בו מן התועלת, הוא מכוסה על-ידי סעיף 3(1) ו-2. מה שנוגע להעברת ההגמקה מסעיף 7 לסעיף 3(2), אינני רואה בזה שום דבר שצריך להתנגד לו. למעשה, גם לפי הנוסח המוצע של סעיף 3(2), הסעיף יופעל לפי אותו הנימוק. אבל אם רוצים להוסיף את ההגמקה הזאת, אינני רואה סיבה להתנגד לכך. למעשה זה ממילא יהיה כך.

אשר לסעיף 4 לפקודת בזיון בית-המשפט, עלי להגיד לחברי הוועדה שאינם משפטנים: דבר המלך במועצתו הוא חוק יסודי המחייב אותנו בה במידה שהכנסת אינה טכנה אותו. אם אנחנו נתקלים בפקודה סנדטורית כל שהיא, אנחנו יכולים לבחון את תפקידה לאור החוק היסודי שהוא דבר המלך במועצתו. לפיכך, במידה שמצאנו כי סעיף 4 של פקודת בזיון בתי-המשפט עומד בסתירה לסעיף מסוים בדבר המלך במועצתו, והיות והיינו יכולים על-ידי דבר המלך במועצתו כל עוד לא שונה על-ידי הכנסת, צריכים היינו להחליט מה שהחלטנו. אם הכנסת תקבל את דעתו של חבר הכנסת בגין כי סעיף 4 לפקודת בזיון בית-המשפט הוא סעיף טוב, היא תצטרך להכניס תיקון בפקודת בזיון בית-המשפט ולגמח את סעיף 4 בתור חוק של הכנסת. אז כבר אי-אפשר יהיה לטעון כי הוא עומד בניגוד לדבר המלך במועצתו, מפני שחוק הכנסת הוא למעלה מדבר המלך במועצתו. השאלה הנשאלת היא האם הדבר רצוי. לדעתי, במידה גדולה מאוד זה רצוי. אבל אני מוכרח להסתייג בקשר עם סקרה אחד. הסעיף מועיל מפני שאי-אפשר להמשיך במצב של אנרכיה אשר בו יכולים העתונים לכתוב כל מה שהם רוצים. והייתי מציע כי הכנסת תתקן את פקודת בזיון בית-המשפט אפילו לפי נוסח סעיף 4, כדי שנוכל לפעול. אך במייג אחד: אני אומר כי אם הפירסום נעשה לאחר גמר הדיון, אין הצדקה לסעיף הזה, אם מביאים עתונאי להעביר אתו על פירסום מסויים טרם גמר הדיון בבית-המשפט, מקופחת זכותו של העתונאי הזה, מפני שזכותו של העבריין להתגונן בפני בית-הדין הגבוה לצדק מצומצמת מאד בפני בית-דין רגיל, אבל במקרה כזה הדבר מוצדק, מפני שאז אני שוקל את תועלת הציבור לעומת קיפוח הפרט. אבל אם מביאים את העבריין לדין לאחר גמר הדיון בבית-המשפט, צריך להביאו בפני בית-משפט רגיל. אז אין סיבה לקפח את זכותו בבית-משפט רגיל יש לו הרבה יותר חופש להתגונן.

**השופט אולסון:**

אם כן, תשובתי להצעת מר בגין היא זאת: הייתי מציע לכנסת להביא את סעיף 4 לפקודת בזיון בית-המשפט בצורת חוק של הכנסת, בסייג אחד: שבמקרה של גמר הדיון, יונא הדבר למשפט רגיל.

חבר הכנסת הדרר עורך שאלה כואבת מאוד לא רק אצלנו כי אם בכל העולם, וזהו ענין התקדים ובית-הדין הקסציוני. בעולם כולו ולא רק אצלנו יש כאלה המחייבים את העיקרון של תקדים מחייב, ויש כאלה המתנגדים לו. זוהי בעיה הקיימת לא רק מתמול שלשום אלא מדורות. יש טעם בטענות המחייבים ויש טעם בטענות הסוללים. אין זו בעיה ספציפית לישראל, כפי שרמזתי בישיבה הקודמת, לדעת הפתרון, בין שמקבלים את העת המחייבים ובין שמקבלים את דעת הסוללים, צריך להיות לשקול גם לפי המקום ולפי הזמן. אנחנו מדינה צעירה, העם מורכב מחטיבות ומבלויות שעדיין לא התמזגו, ועדיין לא נוצרה אוירה רוחנית אחידה. עדיין אי-אפשר לדבר על כך שיש לנו תכונה אחידה של עם. במקרה כזה אני חושב שהעיקרון המחייב תקדים הוא גורם ליציבות, ואנחנו זקוקים מאוד ליציבות בעיקר בתקופה הזאת.

בנון דבר, לפעמים יכול לקרות כי פסק-דין של בית-המשפט העליון יוצר תקדים בלתי רצוי. זה מקרה נדיר, אבל הוא יכול לקרות. סוף סוף שופטים אינם מלאכי שמים. שמאל מר שופטמן: הרי זוהי הקפאת היודיקטורה, מהי התרופה? התרופה היא במקרה כזה שיונא תיקון על-ידי הכנסת. אם בית-המשפט יוציא פסק דין אשר אינו רצוי מבחינה מסויימת לכנסת, היא תצטרך להכניס תיקון לחוק. אם נקבע בפסק-דין עיקרון מסוים שאינו רצוי לחלק גדול של הציבור, תבוא הכנסת ותחוק חוק שיסנה את העיקרון הזה. אם כן, יש תלופה, במקרה של ציבור מתנגד לעיקרון שנקבע. בשאלת השאלה מה עדיף, שהפתרון יבוא על-ידי כך שיבטלו את העיקרון של תקדים מחייב או על-ידי כך שיתקנו את החוק על-ידי חקיקה בכנסת. אני מעדיף את הפתרון השני.

**ז. ורהפטיג:**

בניח שבית-המשפט העליון ירצה להלחם נגד הכנסת. מבחינה תיאורטית הוא יכול להלחם

בה בדרך זו.

**השופט אולסון:**

אם לדבר מבחינה תיאורטית ואם להניח שהשופטים רשעים, שום דבר לא יועיל. אי-אפשר לצאת מהנחה כזאת. צריך לצאת מהנחה שכל אדם זכאי ושהשופטים אינם מעובינים להלחם נגד מישהו סתם מתוך אמביציה. אם תצא מהנחה אחרת, שום דבר לא יועיל, אלא אם תאמרו שבית-משפט הנותן פסק-דין בניגוד לחוק של הכנסת, צריכיו שופטיו ללכת לבית-הסוהר.

**היו"ר מ. אונא:**

לו היה קשר ישיר בין פסק-הדין ובין חקיקה, היה זה דבר אחר. אבל לפי המצב הקיים יכול לקרות שפסקי-דין כאלה יסחבו שנים רבות עד שהדבר יגיע לכנסת.

**השופט אולסון:**

מדוע? היה מקרה שניתן פסק-דין בענין עפרון בחיפה. אף-אחד מאתנו לא היה שבע-רצון מפסק-הדין הזה. הוא לא היה נכון. וחבר הכנסת הרצפלד אסף חברים במשך 48 שעות והציע תיקון בכנסת. כאן יש שאלה של שיקול מה עדיף, כי בבעיה של תקדים מחייב עוד לא מצאו בעולם פתרון מסביע רצון בטאה אחוזים. עלינו לשקול מהי הדרך העדיפה בהתחשב עם התנאים המקומיים. אני סבור וכף סבורים חברי כי הדרך שאני דוגל בה עדיפה.

בניח שאנחנו מבטלים את הרעיון של תקדים מחייב, מה אז? בית-המשפט שלנו קיים שבע-שמונה שנים. עוד אי-אפשר לדבר על מסורת. היא הולכת ונוצרת. כל השופטים הם אנשים הגונים ואין להם אמביציות אישיות, אבל ישנם דברים אנושיים, אם מתעוררת שאלה מקורית, טבעי

השופט או לשון:

השופט ירצה לתת ביטוי לעצמו, ולא ישאל את עצמו באותו רגע אם על-ידי כך שאינו מתחשב בתקדימים שיטתם בענין זה, הוא מביא בזק לציבור. מה פירוש בזק לציבור? אם יש תקדימים, בין שהם טובים או רעים, אם נאיים אנשים אל עורך-דין, הוא יודע על סמך התקדימים מה ליעץ ללקוחות שלו. נעשים גם חוזים על יסוד תקדימים. נכון, ידוע כי גם במקרה של תקדים מחייב יכולה הכנסת להכניס תיקון לחוק. אבל יחד עם זאת יודעים כי כל עוד הכנסת אינה עושה זאת, ההסתמכות על התקדים היא בטוחה. ביטול של העיקרון של תקדים מחייב במדינה הצעירה שלנו, כשעוד אין מסורת של מאות בשנים, תחילת אפקרות בשטח זה. ישנו שני אנשים ויחתמו על חוזה על סמך תקדים שהיה, ואח"כ יתברר להם ששופט מסוים הפך את הקערה על פיה. תאמרו: אם התקדים רע, טוב שיטנו את הדין. כאן טוב מתעוררת השאלה: מה צריך להיות עדיף, היציבות הנוצרת על-ידי התקדימים עם אפשרות של תיקון על-ידי הכנסת במקרה של מעוות בולט לעין, או המעלות של ביטול העיקרון המחייב של תקדימים. אי-אפשר לגשת לבעיה הזאת במידה מוחלטת. זה מוכרח להיות במידה יחסית, מה עדיף על מה.

דובר פה על בית-דין קסציוני. נכון

שבאופן תיאורטי אין אצלנו ערעור אלא קסציה, כפי שאמר חבר הכנסת ניר. מה ההבדל בין ערעור ובין קסציה? בערעור אפשר לחזור באינסטנציה שניה על כל הדיון שהיה באינסטנציה ראשונה, עם שמיעת עדים וכו'. אם נקח למשל מדינה כאנגליה, עם הערעור באופן תיאורטי הוא אפלציוני ולא קסציוני. ולמרות זאת תראו כי אין אף מקרה אחד שבו בית-המשפט לערעור ים פעל כבערעור ולא כקסציה. מפני שלמעשה באינסטנציה ראשונה מתעוררות שאלות עובדתיות ושאלות משפטיות. לגבי השאלות המשפטיות אין הבדל בין אפלציה וקסציה. השאלה מתעוררת בקשר עם שאלות עובדתיות. האינסטנציה הראשונה מבררת את המצאים שלה, את הקביעות העובדתיות שלה, על סמך שמיעת העדים, ואח"כ מוציאה את המסקנות. בית-המשפט לערעורים אינו יכול להחליט אם להאמין או שלא להאמין לעד זה או אחר, חוץ מאשר במקרים יוצאים מן הכלל. מפני שהוא אינו רואה את העדים. אמנם יש מקרים שבית-המשפט לערעורים יכול להיכנס לשאלה זו, למשל, כאשר בית-המשפט באינסטנציה הראשונה כותב: איננו מאמין לעד זה מפני שהיא בגיל כזה שלא יכול היה לזכור זאת. אז בית-המשפט לערעורים יכול לאמר כי המסקנה צריכה להיות הפוכה, חקא מפני זה צריך להאמין לו יותר מאשר לאדם הבא ומספר על אותה עובדה מסקר שני או שלישי. תוצאה היא שמבחינת בדיקת הקביעות העובדתיות צריך בית-המשפט לערעורים לשמוע עוד פעם את העדים. באותן הארצות בהן יש אפלציה, אף פעם אין עושים זאת. גם אצלנו קורה שאנחנו יכולים להחזיר את התיק, בקשר עם קביעה עובדתית. כשאנחנו איננו מסוכנעים כי הקביעה העובדתית נקיה מכל פגם, אנחנו מחזירים את התיק עם הודאות, למשל, לשמוע עדות נוספת וכד'. אבל גם במקומות שבהם יש רשות להשתמש באפלציה, אין משתמשים באפשרות הזאת. שנית, איננו יודעים אם זה רצוי. כי יכול לצאת דבר כזה: אותו העד שבאינסטנציה ראשונה האמינו לו, באינסטנציה שניה לא האמינו לו. יש גם בעיה של רווח הזמן בין הדיון באינסטנציה ראשונה ובין הדיון באינסטנציה שניה. הופיע עד באינסטנציה הראשונה וסיפר סיפור. האמינו לו. כעבור חצי שנה או אפילו שנה ושנה וחצי, כשהאיש יובא בפני בית-המשפט לערעורים, יתכן שהוא ישכח את פרטי הענין ושלא במתכוון יעשה רושם של אדם שאין להאמין לו, ויספר את הסיפור בצורה קצת אחרת.

מישהו העיר כי צריך להפוך את בית-המשפט

העליון לבית-משפט קסציוני ולהכניס אינסטנציה חדשה בין בית-המשפט המחוזי ובית-המשפט העליון. הבעיה הזאת אינה חשובה. השאלה החשובה היא אם יש צורך בבית-דין קסציוני או לאו. מי ישמש כבית-דין קסציוני, האם יקחו את שופטי בית-המשפט העליון לבית-המשפט הקסציוני ויכניסו אחרים במקומם לבית-המשפט העליון, או שיקחו אחרים לבית-המשפט הקסציוני - זה אינו משנה. אני כשלעצמי מתנגד לבית-דין קסציוני, מפני שאת התפקיד הזה ממלא כבר בית-המשפט העליון וגם מפני שאפילו באנגליה, איפוא שיש רשות מיוחדת לערער בפני בית-הלורדים, נסמעות לעתים קרובות דעות שיש לבטל זאת, מפני שזוהי מועקה על הציבור. בכל משפט יש צד זוכה וצד שמפסיד.

**השופט אולשן:**

ובכל משפט יש צד מעוניין לטחוב את העניין ולעייף את מתנגדו, ויש צד המעוניין לזרז את העניין. מבחינה זו אני רואה מעט מאוד תועלת במוסד כזה, והרבה מאוד בזק.

אני מסכים עם חבר הכנסת הררי כי על השאלה אם יש להכניס בית-דין קסציוני או לא, יש לדון ללא כל קשר עם סעיף 7. זוהי בעיה לגמרי נפרדת. לדעתי, לסעיף 7 אין כל זכות קיום. את השאלה של בית-דין קסציוני צריך לסקול מתוך הנימוקים שהזכרתי וגם מבחינת היכולת של המדינה. אני יודע כי לפעמים ועדה כזאת, שאינה ועדה כספית, אינה מתעניינת בצד הכספי. אבל אני חושב שלפחות בתקופה הזאת יהיה קושי בביצוע הדבר. אל תשכחו כי מדינתנו חיה במצב של חירום. אינני יודע מה עדיף בתקופה זו, מערכת נוספת של תותחים או הקמת מוסד נוסף בתקופה זו. יתכן מאוד שכאשר נגיע למצב של מדינה נורמלית עם דאגות נורמליות, יהיה מקום לדון גם על הדבר הזה. על כל פנים, עכשיו, זה סוקרים.

שאל מר ורת טייג בקשר עם סעיף 29, מהי הסנקציה ומה הם התקדימים בבית-המשפט העליון. הסנקציה היחידה היא ערעור. ושוב, אי-אפשר לצאת מתוך הגחה ששופט ירצה ללכת בזדון נגד תקדים או נגד חוק של הכנסת. אי-אפשר לצאת מהגחה כזאת. אי-אפשר לנהל ויכוח על בסיס כזה. מפני שאז יש רק דרך אחת: השלת עונשים נגד שופטים, כל עוד אינכם מוכנים ללכת בדרך זו, אינה יכולה להיות סנקציה אחרת. אנחנו דנים על השאלה הזאת בכל פעם. ישנם מעטים המתנגדים לעיקרון המחייב של התקדים. אני אסתי כי בתנאי אחד הייתי מסכים כי שופט יהיה חופשי לנהוג בניגוד לתקדים: אם העניין יובא אח"כ לבית המשפט לערעורים והוא ימצא שאותו שופט לא צדק, יחייבו את השופט בהוצאות סבגרו לצד.

**אשר לבית-המשפט העליון, הכבילות של**

בית-המשפט העליון לתקדימו אינה עניין לחוק אלא יותר עניין של מדיניות של בית-המשפט; הכפיתות לתקדים אינה קודש קודשים. בפסק-הדין של בית-המשפט העליון בעניין זה קבעו שורה של סייגים אשר אם הם קיימים, אפשר להתעלם מהתקדים. נקבעו ארבעה סייגים כאלה. למשל, במקרה שרואים כי מתעוררת בעיה חשובה שלא התעוררה כאשר נקבע התקדים. במקרה כזה בית-המשפט יכול לטוות מהתקדים, וכן בשלושה מקרים אחרים.

**בעניין הערעור נגד ההוצאה לפועל, אני**

נגש לשאלה זו מבחינה מעשית. מבחינת עקרונית קשה להתנגד לזה. יש התנגדות להצעה הזאת גם מצד השופטים המחוזיים וגם מצד עורכי-הדין. אם יש שני צדדים שאחד רוצה לגבות כסף והשני אינו רוצה לשלם, הרי דוקא בהוצאה לפועל יש שדה נרחב להשתיייה. כרגע המצב הוא כזה: אם הצד שנגדו פסק בית-המשפט רואה את עצמו נפגע, הוא פונה לבית-דין הגבוה לצדק. אם זה עניין של השתיייה, אין נותנים לו להשהות ובזה נגמר. ואם נותנים את הצו להשהות את הביצוע, סימן שיש משהו המצדיק את הזכות הזאת. לפי השיטה הנוכחית האפשרות להשהות ולמסוך את העניין הובה יותר קטנה מאשר בדרך של ערעורים.

**נגד ביר:**

האם הגשת הערעור במקרה זה אינה מעכבת את הביצוע? אם העניין בוגע, למשל, לפינוי דירה, הרי בינתיים אפשר לפנות את הדירה.

**השופט אולשן:**

יו"ר ההוצאה לפועל יקח בחשבון שהוגש ערעור, וברור כי אם לא יתחשב בעובדת הגשת הערעור, ולא יעכב את הביצוע, העניין נגמר ואין טעם לערעור. אם למשל נקבע כי מישהו צריך לשלם חוב מסויים בתשלומים חדסיים. האיש מגיש ערעור. הוא יפנה ליו"ר ההוצאה לפועל ויגיד: יש להזמין את שני הצדדים כדי לדחות את הביצוע עד לערעור. הוא מוכרח לעשות זאת. רק אחרי שמיעת הצדדים יכול יו"ר ההוצאה לפועל לסרב לעכב את הביצוע.

השופט אולסון: אשר לתיקונים, אני באיש שאינני רודף אחרי תיקונים. כאשר פונים אלי ממשרד המשפטים ומדברים על הצורך בחוק מסויים, השאלה הראשונה שלי היא: מה כוונתו. אחרי שאני רואה שיש פצע, אני אומר שצריך לתקן. אבל כל עוד לא מראים לי את הפצע, אינני חושב שצריך לחפש תרופות. בתי-המשפט קיימים זה שבע-שמונה שנים. אינני רוצה לתת להם מחמאות, אבל עד היום לא שמעתי שישנם פצעים כאלה שצריך לחפש תרופות. ועוד לא שמעתי שמחפשים תרופה וזמא יהיה פצע. מחפשים תרופה כאשר יש פצע.

לענין בית-דין של מושבעים, ג'וריי -

אני כהחלט מתנגד לזה בתקופה הזאת. בכל הארצות יש עכשיו פלוגתה בקשר עם הענין של מושבעים, אפילו בארצות שהיו אבות המוסד הזה. גם בארצות שיש בהן ג'וריי, יש רשות לצד לוותר על הצורה הזאת, ובהרבה מקרים הצד מסתמש בזכות הזאת. ביחוד אצלנו, אי-אפשר יהיה לעשות אפילו, ואם רוצים בבית-דין של מושבעים מוכרחות להיות קוליפיקציות ללא אפילויות. ואין זה טוב, כי אין לנו עדין עם המוגני כזה שכל חלק מרגיש את נפשו של השני. ואני חושש מאוד מהקמת מוסד כזה בתקופה הזאת.

אשר להצעה לבטל שופטי שלום, שוב אותה

תשובה: עוד לא הראו לי כמה השיטה הנוכחית רעה. היא פועלת היטב. יש רק נקודה אחת: סמכות שופט שלום בתביעה נגדית אינה מוגבלת בסכום. רבותי, אי-אפשר להתחשב במקרים יוצאים מן הכלל. כמה מקרים קרו בטשן שמונה שנים ששופט שלום טיפל בתביעה נגדית של עשרות אלפים או מאות אלפים לירות? האם בגלל אפשרות כזאת צריך לשנות את הכל?

לבסוף אני רוצה לאמר כי בענינים של

פרוצדורה וסמכויות של בתי-המשפט, כל שינוי הוא זעזוע. ועובר זמן רב על אשר מסתגלים לשיטה החדשה. רק במקרה שיש הכרח בובר, צריך להכניס שינויים ותיקונים.

אנחנו מודים לנשיא בית-המשפט העליון על ההסברים, אשר ודאי נסתמש בהם בדיונינו.

היו"ר ס. אונא:

אני רוצה להציע שנשמע גם את שופטי השלום.

ח. רובין:

ישנן עוד הצעות לסמיעת הערות בקשר עם החוק הזה. נדון עליהן באחת הישיבות הבאות.

היו"ר ס. אונא:

הישיבה ננעלה בשעה 13.45.